

NOVI GEODETSKO-GEOINFORMATIČKI NAZIVI 9

Ovo je već deveti tekst s novim geodetsko-geoinformatičkim nazivima koji se objavljuje u Geodetskom listu. Razlog je ubrzani razvoj tehnologije koji svakodnevno stvara nove nazive. Uključeni su i nazivi iz drugih struka nužni i geodetima.

Svi nazivi poredani su po abecedi. Kada se naziv sastoji od dviju ili više riječi, prva je uvijek imenica. Na primjer, *autonomna bespilotna letjelica* uvrštena je u rječnik kao *letjelica, autonomna bespilotna*. Zarez znači da je uobičajeni redoslijed riječi obrnut. Na isti način upisani su u rječnik i nazivi na stranim jezicima.

Sinonim nazivu u hrvatskom jeziku označen je s *također*. Prednost se daje prvom navedenom nazivu. Ako u stranom jeziku postoje sinonimi, odvojeni su točkom sa zarezom (;).

S *vidi* upućuje se na nazive koji su poslužili u definiciji određenog naziva ili su u uskoj vezi s njim.

U *napomenama* dane su neke dodatne informacije.

AI-giranje

Vidi: UI-giranje

alati za automatizirano ocjenjivanje pisanja

računalni sustavi koji mogu procijeniti i dati povratne informacije o pisanim tekstovima uz pomoć obrade prirodnog jezika, semantičke analize i umjetne inteligencije

En. tools, automated writing evaluation; tools, AWE

Nj. Textevaluation, automatische

ASI

Vidi: inteligencija, superumjetna

AWE

Vidi: alati za automatizirano ocjenjivanje pisanja

GIS, autonomni

geoinformacijski sustav pokretan umjetnom inteligencijom koji se koristi općim sposobnostima velikih jezičnih modela u razumijevanju prirodnog jezika, zaključivanju i kodiranju za rješavanje prostornih problema automatskim prikupljanjem, analizom i vizualizacijom prostornih podataka

Vidi: model, veliki jezični (Frančula, Lapaine 2023)

En. GIS, autonomous

Fr. SIG autonome

Nj. GIS, autonomes

HMD

Vidi: zaslon, naglavni

inteligencija

kognitivna sposobnost brzog snalaženja u novim situacijama, učenja iz iskustva, razumijevanja apstraktnih pojmova i rješavanja problema primjenom stečenog znanja, a obuhvaća prilagodbu okolini, logičko rasuđivanje i planiranje

Napomena: Osim uobičajene definicije inteligencije, ona se može odnositi na obavještajne informacije, npr. prikupljene informacije i analize o stranim državama,

pojedincima ili organizacijama, korištene za zaštitu nacionalne sigurnosti. To je djelatnost Središnje obavještajne agencije (Central Intelligence Agency – CIA)

En. intelligence

Fr. intelligence

Nj. Intelligenz

inteligencija, agentska umjetna

sustav umjetne inteligencije koji djeluje kao autonomni agent: može samostalno planirati, donositi odluke i izvršavati zadatke kako bi postigao određeni cilj, umjesto da samo odgovara na pojedinačne upite

Vidi: agent, autonomni (Frančula, Lapaine 2024)

En. AI, agentic

Fr. IA agentique

Nj. KI, agentische

inteligencija roja

inteligencija u kojoj skupine (životinje ili ljudi) kolektivno donose pametnije odluke od pojedinaca samostalno putem decentralizirane suradnje, lokalnih interakcija i jednostavnih pravila

Napomena: Temelji se na samoorganizaciji bez središnjeg vodstva, poznatog iz prirode (mravi, ptice, pčele, ribe) i primijenjenoj u umjetnoj inteligenciji, tehnologiji i upravljanju mnoštvom.

En. swarm intelligence; SI

Fr. intelligence collective

Nj. Schwarmintelligenz

inteligencija, subjektivna

inteligencija koja nije objektivna mjerljiva činjenica (poput visine ili težine), već koncept koji se mijenja ovisno o kulturnom kontekstu, osobnim vrijednostima i situaciji
Napomena: Dok se klasična (objektivna) inteligencija pokušava izmjeriti standardiziranim IQ testovima, subjektivna inteligencija naglašava da ono što jedna osoba ili kultura smatra “pametnim”, druga to ne smatra.

En. intelligence, subjective

Nj. Intelligenz, subjektive

inteligencija, superumjetna

umjetna inteligencija za koju se predviđa da bi mogla u potpunosti nadmašiti ljudsku inteligenciju u svim područjima, uključujući znanstvenu kreativnost, emocionalnu inteligenciju i druge aspekte kognitivnog funkcioniranja

En. intelligence, artificial super; ASI

Fr. superintelligence artificielle

Nj. Superintelligenz, künstliche

IVR

Vidi: stvarnost, uronjena virtualna

kriminal, ekološki

nezakonite aktivnosti koje štete okolišu, ljudskom zdravlju i resursima, uključujući trgovinu divljim životinjama, nezakonito odlaganje otpada, nezakoniti ribolov, zagađenje i trgovinu opasnim tvarima

En. crime, environmental

Fr. criminalité environnementale

Nj. Umweltkriminalität

letjelica, autonomna bespilotna

bespilotna letjelica koje može samostalno planirati, donositi odluke i izvršavati zadatke bez izravne ljudske kontrole tijekom leta, koristeći senzore, algoritme umjetne inteligencije i sustave za autonomno upravljanje

En. vehicle, autonomous unmanned aerial

Fr. véhicule aérien sans pilote autonome

Nj. Luftfahrzeug, autonomes unbemanntes

obogaćivanje, semantičko

proces dodavanja značenja i konteksta postojećim podacima kako bi oni bili razumljiviji ljudima i računalnim sustavima

En. enrichment, semantic

Fr. enrichissement sémantique

Nj. Anreicherung, semantische

okruženje, virtualno

izolirani softverski prostor unutar fizičkog računala u kojem se mogu pokretati aplikacije ili sustavi neovisno o ostatku sustava

En. environment, virtual

Fr. environnement virtuel

Nj. Umgebung, virtuelle

podaci, robusni

podaci koji omogućuju pouzdanu analizu čak i kada postoje šumovi, pogreške ili ekstremne vrijednosti u skupu podataka

Napomena: To je pojam koji se često koristi u statistici, računalnim znanostima i strojnog učenja.

En. data, robust

Fr. données robustes

Nj. Daten, robuste

SI

Vidi: inteligencija roja

Napomena: Također uobičajena kratica za Međunarodni sustav mjernih jedinica ili Međunarodni sustav jedinica (skraćeno SI/[U] prema [francuskom](#) nazivu *Système International [d'Unités]*)

stvarnost, uronjena virtualna

vrsta virtualne stvarnosti koja ima za cilj potpuno uroniti korisnika u virtualno okruženje od 360 stupnjeva, učinkovito zatvarajući kontakt s fizičkim svijetom, obično putem naglavnog zaslona

Vidi: zaslon, naglavni; stvarnost, virtualna (Frančula i dr. 2020); okruženje, virtualno

En. reality, immersive virtual; IVR

Fr. réalité virtuelle immersive

Nj. Realität, immersive virtuelle

sveučilište, pametno

sveučilište koje se koristi naprednim tehnologijama – poput umjetne inteligencije, mrežnog povezivanja uređaja (internet stvari) i velikih podataka – kako bi poboljšalo nastavu, istraživanje i rad

Vidi: inteligencija, umjetna (Frančula i dr. 2020); internet stvari (Frančula, Lapaine 2022); podatci, veliki (Frančula i dr. 2020)

En. university, smart
Fr. université intelligente
Nj. Universität, intelligente

učinak nasipa

fenomen u upravljanju rizikom od poplava gdje strukturne zaštitne mjere poput nasipa, brana ili zidova dovode do lažnog osjećaja sigurnosti

Napomena: Iako u početku smanjuju rizik od poplava, te strukture stvaraju lažni osjećaj sigurnosti, što dovodi do veće gustoće naseljenosti i vrijednosti imovine iza zidova.

En. effect, levee
Fr. effet de digue
Nj. Deicheffekt

UI-giranje

Također: AI-giranje

neetično ili nedopušteno korištenje sadržaja koji je generirala umjetna inteligencija

En. AI-giarism

zaključivanje, multimodalno

sposobnost modela umjetne inteligencije da istovremeno razumije, interpretira i povezuje tekst, slike, zvuk, video i kod, kako bi stvorio logičan zaključak ili riješio kompleksan problem

En. reasoning, multimodal
Fr. raisonnement multimodal
Nj. Denken, multimodales

zaslon montiran na glavu

Vidi: zaslon, naglavni

zaslon, naglavni

Također: zaslon montiran na glavu

uređaj koji se nosi na glavi i prikazuje grafičke slike na zaslonima postavljenima ispred očiju, omogućujući korisnicima prikaz računalno generiranog svijeta uz praćenje položaja glave radi postizanja uranjajućeg doživljaja

En. display, head-mounted; HMD

Literatura

Danish, S., Piran, M. J., Khan, S. U. et al. (2026): Vision-based fire management system using autonomous unmanned aerial vehicles: a comprehensive survey. *Artificial Intelligence Review*, 59, 16, <https://doi.org/10.1007/s10462-025-11415-3> (6. 1. 2026).

Ding, L., Zou, D., Kohnke, L. (2025): ChatGPT as an automated writing evaluation tool: how students perceive it and how it affects their writing. *Education and Information Technologies*, 30, 26777–26799, <https://doi.org/10.1007/s10639-025-13775-3> (4. 2. 2026).

Frančula, N., Lapaine, M. (2022): Novi kartografski nazivi / New cartographic terms. *Kartografija i geoinformacije*, 21, 37, 74-81, <https://hrcak.srce.hr/clanak/446502> (23. 3. 2026).

- Frančula, N., Lapaine, M. (2023): New cartographic terms 2 / Novi kartografski nazivi 2, *Kartografija i geoinformacije*, 22, 39, 108-111, <https://hrcak.srce.hr/file/460526> (12. 1. 2026).
- Frančula, N., Lapaine, M. (2024): Novi geodetsko-geoinformatički nazivi, *Geodetski list*, 78 (101), 1, 45-49. <https://hrcak.srce.hr/clanak/458743> (12. 3. 2026).
- Frančula, N., Lapaine, M., Jazbec, I.-P. (2020): Kartografski rječnik, Hrvatsko kartografsko društvo, Naklada Dominović, Zagreb.
- Goga, T., Opravil, Š., Rusnák, M., Feranec, J., Szatmári, D., Papčo, J., Fencík, R., Pazúr, R., Kopecká, M. (2025): Detection of potential illegal environmental activities in Slovakia based on earth observation data, *Journal of Maps*, 21, 1, 2464054, <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/17445647.2025.2464054> (12. 1. 2026).
- Hsu, Y. T., Lee, S. W. Y. (2026): Support for self-regulated learning in immersive virtual reality – An experimental design for science learning. *Education and Information Technologies*, 31, 269–300, <https://doi.org/10.1007/s10639-025-13807-y> (5. 2. 2026).
- Li, J., Thapa-Chhetry, B., Ponnada, A., Wang, S. D., Hewus, M., Dunton, G. F., Intille, S. (2026): Semantically enriching personal mobility data using OpenStreetMap: a case study using smartphone users' frequently visited places, *Journal of Location Based Services*, 1–29. <https://doi.org/10.1080/17489725.2025.2609927> (25. 1. 2026).
- Mićunović, M., Bosančić, B. (2025): Umjetna inteligencija i akademski integritet i čestitost: fizičke implikacije integracije generativne umjetne inteligencije u sustav visokog obrazovanja i znanosti, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 68, 3, 1-35, <https://hrcak.srce.hr/file/493056> (19. 1. 2026).
- Olivares, R., Guzmán, S. M., Godoy, J. Noel, R., Miranda, D., Munoz, R. (2026): Optimizing diverse team formation with swarm intelligence algorithms for enhancing organizational performance, *Expert Systems with Application*, 299, Part C, 130155, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0957417425037704?via%3Dihub> (9. 2. 2026).
- Perez, H., Henderson, T., Pierre, T., Marvez, G. R., Vasquez, A., Eshun, P., Pino, Y. P. (2025): Subjective Intelligence: A Framework for Generative AI in STEM Education, *Education Sciences*, 15, 12, 1571, <https://www.mdpi.com/2227-7102/15/12/1571> (7. 1. 2026).
- Science Direct (2019): Head-Mounted Display, <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/head-mounted-display> (6. 2. 2026).
- Science Direct (2024): Immersive Virtual Reality, <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/immersive-virtual-reality> (5. 2. 2026).
- Zhenlong, L., Huan, N. (2023): Autonomous GIS: the nextgeneration AI-powered GIS, *International Journal of Digital Earth*, 16, 2, 4668-4686, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17538947.2023.2278895> (12. 1. 2026).
- Napomena: Definicije su sastavljene na osnovi citirane literature, a za neke pojmove, i na osnovi definicija koje predlaže umjetna inteligencija: Google AI ili ChatGPT.